

Çeviri

IV. Haçlı Seferi'nden Sonra Venedik'te Hafıza ve Propaganda*

Luigi Andrea Berto

Çeviri: Emre Kaymakçı**

orcid/0000-0003-1688-4077

Öz: Bu makale IV. Haçlı Seferi'nden sonra yazılan ilk Venedik kroniği *Historia ducum Venetorum*'u (1102-1229) inceleyerek Venedik yöneticilerinin kendi geçmişlerini nasıl göstermek istediklerini sunmaktadır. Özellikle bu kronik yazarının ve muhtemelen vatandaşlarının büyük bir kısmının Venediklilerin herhangi bir maddi ödül beklemeden Kudüs Krallığı'nın güçlendirilmesinde ve savunulmasında esas yardımı sağladığını vurgulamak istediklerini kanıtlamaktadır. Dahası, Venedikliler her zaman Bizanslıların müttefiki ve dostuydu. Fakat bu ilişkilerin bozulması ile Konstantinopolis'in fethi Bizans imparatorlarının sorumsuz davranışlarına atfedilmekteydi. Kronik yazarı birkaç olayı değiştirip çıkararak Venedik'in her zaman iç uyuma sahip olduğunu ve bu yüzden ideal bir toplumu temsil ettiğini göstermek istemiştir.

Anahtar Kelimeler: Orta Çağ, Venedik, Bizanslılar, IV. Haçlı Seferi, hafıza, propaganda

Abstract: By examining the first Venetian chronicle written after the Fourth Crusade, the *Historia ducum Venetorum* (1102–1229), this article shows how the Venetian ruling elites wanted to present their recent past. In particular, it proves that the author of that work and probably many of his fellow countrymen wished to point out that the Venetians gave fundamental support toward the defense and strengthening of the Kingdom of Jerusalem without expecting any material reward. Moreover, the Venetians had always been good friends and allies of the Byzantines, and the deterioration of this relationship and the conquest of Constantinople had to be attributed to the irresponsible behavior and ingratitude of the Byzantine emperors. By distorting or omitting a few events, they also wanted to demonstrate that Venice always enjoyed a perfect internal harmony and, therefore, represented an ideal society.

Keywords: Middle Ages, Venice, Byzantines, Fourth Crusade, memory, propaganda

* Luigi Andrea Berto, "Memory and Propaganda in Venice after the Fourth Crusade," *Mediterranean Studies*, Vol. 24, No.2 (2016), pp. 111-138.

** Araştırma Görevlisi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, emrekaymakci@ohu.edu.tr.

XII. ve XIII. yüzyıllar Venedik'in Akdeniz'de en önemli güçlerden biri olarak ortaya çıkması için çok önemli bir dönemdi.¹ Venedik, kutsal toprakları fethederek ve Bizans'ın deniz gücünü azaltarak Doğu Akdeniz'de hem konumunu güçlendirmeyi hem de yeni pazarlar elde etmeyi hedeflemekteydi. Venedikliler bu hedefleri gerçekleştirebilmek için güç kullanmaya hazır olduklarını göstermişlerdi. Venedikliler tarihlerinde ilk defa Doğu Akdeniz'e yalnızca ticaret için değil aynı zamanda savaşmak için gitmişlerdi. Bunun sonucunda da Venedik doçları² haçlılara katılmışlardı ve I. Haçlı Seferi'nden sonra Kudüs'teki Latin Krallığı ile temas kurmuşlardı. Venedik, örneğin, Müslümanlara karşı askeri yardım sağlama karşılığında bu bölgede ticari ayrıcalıklar elde etmiştir. Hatta kuvvetler dengesi ve Konstantinopolis ile ilişkiler bu dönemi ciddi bir şekilde etkilemiştir. Venedikliler bu iki durumda ticari ayrıcalıklarını savunmak için Bizanslılara karşı donanmalarını göndermişlerdir. Venedikliler ve haçlılar Bizans İmparatorluğu'nun başkentini fethettiklerinde IV. Haçlı Seferi ile birlikte aralarındaki ilişki tamamen bozulmuştu. Öte yandan Venedikliler 1150'lerden 1170'lere dek Alman İmparatorluğu ile başarılı bir şekilde mücadele edebilmiş ve Alman yönetici ile Papa arasındaki anlaşmazlığın yanı sıra İmparator Frederic Barbarossa ve İtalyan şehir devletleri arasındaki uzun savaşlara son vermede aracı olmuşlardır. Sonuç olarak Venedik Devleti'nin yapısı "Komün"ün yaratılmasıyla değişmiş ve böylece resmi olarak Venedik toplumunda ve ekonomisindeki büyük değişimler meydana gelmiştir. Venedik'te hâlâ bir doç bulunsa da eskisinden daha az etkiliydi.³ Bu makalenin amacı IV. Haçlı Seferi'nden⁴ sonra ilk Venedik kroniğinde yani XI. yüzyılın başlarından itibaren Venedik'te yazılan tek kapsamlı kronik *Historia ducum Venetorum'da (Venedik Dukalığının Tarihi)*⁵ bu dönemin nasıl resmedildiğini incelemektir.⁶

¹Bu makalede, Orta Çağ kaynaklarında bu anlama geldiği için "Venedik" kelimesini Venedik Dukalığı ile eş anlamda kullandım. Orta Çağ'ın birçok döneminde modern Venedik şehrinin merkezi kısmı Rivoalto adıyla bilinmekteydi. Bu konu hakkında bkz. Ortalli (1995), Berto (2013a:141-45) ve Berto (2013b).

²ÇN. Venedik devletinin yöneticileri olarak bilinirler. Doçlar ile ilgili bilgi için bkz. Andrea Da Mosto, *I Dogi di Venezia*, Giunti, 2003.

³ Bu dönem için bkz. Lane (1973: 32-43, 91-96). Daha fazla ayrıntı ve konuyla ilgili kaynakça için bkz. Madden (2003), Ravegnani (1995a), Rösch (1995), Castagnetti (1995).

⁴ IV. Haçlı Seferi'nin çok kısa özeti Konstantinopolis'ten Venedik'e Aziz Simon ve Paul'un kalıntılarının aktarılmasının anlatıldığı azizlerin metinlerinde bulunabilir. Yaklaşık olarak 1205 civarında ve 1222'den kısa süre sonra yazılmış olan bu çalışmalar üzerine varsayımlarda bulunuldu. Bu metinlerle ilgili daha fazla bilgi için bkz. Chiesa (1995) ve Perry (2015:96-102). IV. Haçlı Seferini anlatan Venedik kaynaklarına genel bakış için. Marin (2004) ve Madden (2012b).

⁵ Aslında bu kroniğin başlığı yoktur. Fakat XIX. yüzyıldaki editör, *Historia ducum Venetorum* olarak adlandırmıştır. Ancak XI. yüzyıldan sonra Venedikliler kendilerini Venetici değil Veneti diye adlandırmışlardır. Venetici kelimesi Yunanca Benetikoi kelimesinin Latinleştirilmiş hali olmakla birlikte Erken Orta Çağ'da kullanılırdı. Bu nedenle *Historia ducum Venetorum* olarak adlandırmak daha doğrudur. Bu kroniğin yeni baskısı *Historia ducum Venetorum* (1999) şeklinde bulunabilir. Latince metinden çeviriler ise bana aittir.

⁶ *Historia ducum Venetorum*'un yazarının tarihsel bir çalışma olarak söz ettiği eseri XII. yüzyılda Venedik'te yazılmıştır. *Historia* (1999: bölüm. 2,6,10). Orta Çağ Venedik kroniklerine genel bir bakış için. Ortalli (1995). İngilizcesi için bkz. Saint-Gullain (2011) ve Angold (2007). Fakat Angold'un makalesi güncel olmayan kaynakçaya ve kaynakların baskılarına dayanmaktadır.

Historia Ducum Venetorum'un Yapısı

1102'den 1229'a kadar olan süreçte Venedik doçlarının yönetimi altındaki Venedik'te meydana gelen ana olaylar ve görevleri boyunca doçların başarıları Historia ducum Venetorum'un⁷ çerçevesini oluşturmuştur. Aynı dönemde İtalyan toplumunda olduğu gibi görevde yalnızca kısa dönem için magistratlarla⁸ birlikte kalanlardan ziyade yaşamı boyunca birbirini izleyen yöneticilerle karakterize edilen bir siyasi sisteme alışık olan Venedik dünyası için bu çerçeve uygundur.⁹ Böylece muhtemelen Doç II. Pietro Orseolo'nun (991-1008) elçisi ve vaizi olan John Deacon'un yazdığı *Istoria Veneticorum* adlı ilk Venedik kroniği bu örneği takip etmiştir.¹⁰ Fakat "Historia ducum Venetorum", John Deacon'un ve Geç Orta Çağ Venedik kroniklerinden başlangıç kısmındaki anlatımıyla farklı bir dönemi aydınlatmaktadır. John Deacon, Venedik'in kökenini¹¹ anlatarak başlarken, Historia ducum Venetorum Ordelafo Falier'in (1102-18) yönetimiyle başlamaktadır. Yazarın bu metinde neden kökenleri anlatmaya başladığı açık değildir. Venedikliler söz konusu dönem boyunca Macarların işgal ettiği Dalmaçya'nın kontrolünü ele geçirme girişimlerini tekrarlamışlardı.¹² Kronik yazarının Venedikliler için bu bölgenin önemini vurgulamayı amaçlayarak kroniğine neden söz konusu doç ile başladığı anlaşılabilir. Aslında Dalmaçya'nın kontrolü Venedik'in zenginliğine dayanan Akdeniz ile barışçıl bir ticaret yürütmek adına gerekli bir durum olarak düşünülüyordu.¹³ Yine de muhtemelen kroniğin Ordelafo Falier ile başlama kararı yazarın ulaşabildiği kaynakların sınırlılığı ile ilgilidir. 1260'larda ve 1270'lerde yazan Venedikli kronik yazarı Martin Da Canal'ın Venedik'in kökeniyle başlaması Ordelafo Falier'den önce Venedik doçlarının basit bir listesini vermekten öteye gidememe gerçeği bu varsayımı onaylar görünmektedir.¹⁴

Kronik yazarının Historia ducum Venetorum'da anlattığı en son olay 1229'da (Historia 1999: bölüm 37) meydana gelen Doç Pietro Ziani'nin ölümü ile

⁷ Bu bölüm Historia'nın girişinin özetidir (1999). Bu kroniğin İngilizcesinin özeti Marin'de bulunabilir. (2010) Ayrıca ilgili makaleyi bana gönderen Serban Marin'e teşekkürlerimi bir borç bilirim.

⁸ Ortalli (1995: 765).

⁹ Orta Çağ İtalyan tarih yazımı için bkz, Capitani (1964), Dale, Williams Lewin ve Osheim (2007). XII. yüzyıl genel tarih yazımı için bkz. Wickham (1991).

¹⁰ Bkz. John Deacon (1999)

¹¹ XIII. yüzyılın ikinci yarısında aynı şey Venedik kronik yazarı Martin da Canal tarafından yapılmıştır. Venedik kroniklerinde Venedik'in kökeniyle ilgili anlatımlar için bkz. Carile (1976) ve Fortini Brown (1996: 11-17).

¹² Bu dönemde Venediklilerle Macarlar arasındaki çatışmalar için bkz. Stephenson (2000: 187-210).

¹³ Arnaldi ve Capo (1976: 393). Erken Orta Çağ'da Dalmaçya'da Venediklilerin Slavlarla çarpışması Venediklilerin bu bölgeye olan ilgisini göstermektedir. Bu konu için bkz. Ortalli (1992: 739-42 ve 776-78).

¹⁴ Martin da Canal (1973: I.14). Bu çalışmanın İngilizce çevirisi Martin da Canal'da bulunabilir (2009). Doçların listesi Origo olarak bilinen Venedik tarihi metninin ilk düzeltmesinde görülmektedir. Liste Ordelafo Falier'den önceki Doç Vitale Michiel dönemiyle sona ermektedir. Bu da Historia ducum Venetorum'un metne eklendiği varsayımını getirmektedir. Bkz. Arnaldi ve Capo (1976: 395) ve Capo (1976-77: 397).

ilgili idi.¹⁵ Bu kroniğin günümüze gelen el yazmasından bazı kağıtların kaybolması sebebiyle metinde Doç Orio Mastropiero (1178-92) dönemiyle ilgili olaylar ve Doç Enrico Dandolo (1192-1205) yönetimindeki olayların birçok kısmı bulunmamaktadır. Sonuç olarak kronikteki olaylar 1172'den 1178'e kadar yönetici olan Doç Sebastiano Ziani'nin seçiminden kısa bir süre sonra durmakta ve IV. Haçlı Seferi boyunca Konstantinopolis üzerine ilk saldırı ile elde edilen sonuçların anlatımıyla sürmektedir.

Kronik yazarı, önsözde amacını açıkça vurguladığı *Historia ducum Venetorum*'da ithaf yazısı kaleme almamasına karşın Tanrı'nın her zaman Venediklilere onur, zenginlik ve şan verdiğini açıklayarak herkesin Venedik tarihini bilmesi gerektiğine inanmıştır.¹⁶ Kronik yazarı anonimdir ve çalışmasında kendisinden hiçbir zaman söz etmemektedir. Doğüstü olaylardan ve kutsal yazılardan yaptığı alıntılarda kaynak eksikliği olması onun kiliseye mensup biri olmadığını gösterse de *Istoria Veneticorum*'da bu gibi eksikliklerin yer alması sebebiyle kiliseye mensup olup olmadığına dair kesin bir ifade kullanılamaz. Hatta Tanrı'nın ve Aziz Markus'un yardımı sayesinde Venedik'in bazı kazanımlarına atıflar bulunmaktadır. 1215'te Doç Pietro Ziani'yi denemek için Padovalılara karşı yapılan savaşta Tanrı'nın iradesine dair ifadeler de mevcuttur. Doç Pietro Ziani'nin dindarlığına yapılan vurgular yazarın kutsallık üzerine net bir ilgisinin olduğunu göstermektedir. Bu yüzden kronik yazarı büyük ihtimalle kiliseye mensup biridir. Kronik yazarının kimliğini ilgilendiren çeşitli varsayımlar arasında Doç Pietro Ziani'nin eğitimini destekleyen rahiplerden biri olduğu bulunmaktadır. Yazar metinde açık ifadeler bulunmasa da önsözde kendi döneminde meydana gelen bazı gerçekleri anlatmayı arzu ettiğinden söz etmektedir. Günümüze gelen tek *Historia ducum Venetorum* el yazması yaklaşık olarak XIII. yüzyıla tarihlendirilmektedir.¹⁷ Kronik, diğer yöneticilerden ziyade daha detaylı söz edilen Doç Pietro Ziani'nin ölümüyle sona ermektedir. Kronik, Ziani'nin yönetimini anlattıktan sonra meydana gelen hiçbir olayı atlamamış ve yazarın çalışmasını Pietro Ziani'nin ölümüyle bitirmek istediği görülmektedir¹⁸ (Cracco 1967:91). Bu ayrıntılar kroniğin Pietro Ziani'nin ölümünden sonra yazılmış olabileceği ve yazarın Ziani ile çağdaş olduğu varsayımını ortaya çıkarmaktadır. Yine de el yazmasının tarihinin kesin olmadığını ve kronik yazarının neden bu şekilde çalışmasını bitirmeyi istediğine dair herhangi özel bir ifade bulunmadığını belirtmek gerekir. Örneğin

¹⁵ Aslında Orta Çağ kodeksi Sebastiano Ziani'nin yönetiminin ilk yıllarına kadardır; Kalan kısmı yalnızca söz konusu Doç'un yönetimini içeren IX. yüzyıl metninden gelmektedir. Daha fazla bilgi için bkz. *Historia ducum Venetorum* (1999: xxv-xxvi).

¹⁶ "Cum Deus omnipotens, a quo bona cuncta procedunt, multam gratiam et gloriam Venetis semper contulerit et honoribus ac divitiis per universum fere orbem eos claros reddiderit honestum duximus et ratione dignum ut ex pluribus que retro ab annis multis sub ducibus Venecie et per duces, Deo propitio, facta fuisse noscuntur" (Bütün iyiliklerin kendisinden kaynaklanan ve her şeye gücü yeten Tanrı, Venediklilere her zaman çok fazla onur ve şan bahşederek onları tüm dünyada bilinir kıldı. Bunların yıllar önce Venedik doçları aracılığıyla Tanrı'nın lütfuyla yapıldığını biliyoruz. *Historia* 1999: bölüm. I) Bu tarz övücü sözler Orta Çağ İtalyan kroniklerinde yaygın olarak görülmektedir.

¹⁷ Kodeks, Papaz Okulu'nun kütüphanesinde 951 numaradadır. (Venedik); Kronik 35-45 klasöründe. Martin da Canal ve Marco tarafından yazılmış diğer XIII. yüzyıl kroniği yalnızca bir el yazmasında günümüze kadar gelmiştir.

¹⁸ Giorgio Cracco, kronik yazarının 1205'te ölen Doç Enrico Dandolo olabileceğini varsaymaktadır. Cracco (1986: 454).

Geç Venedik yazarlarının Pietro Ziani'nin yönetimi hakkında daha fazla bilgi vermiş olması veya kronik yazarının Venedik kaptanlarının korsanlara karşı zaferinin ve Girit'i fetihlerinin yanı sıra Pietro Ziani'yi övme isteği sebebiyle okuyucuyu Pietro Ziani'den önce yönetimde olan Doç Enrico'nun oğlu Ranieri Dandolo'nun kahramanlıklarını görmezden gelmeye zorlaması mümkündür.¹⁹ Yazar aslında Girit'teki Cenevizli korsanlarla ilgili olarak yalnızca iki bölüm anlatmaktadır. Bu bölümlerde 1260'larda ve 1270'lerde çalışmasını oluşturan Martin da Canal'ın aksine *Historia ducum Venetorum*'un yazarı Venedik ordusundaki önderlerin adlarını bile belirtmemiştir.²⁰ (*Historia* 1999: bölüm.42) Dahası anonim yazar, Padovalılar ile Venedikliler arasında 1215'te meydana gelen savaşın sebeplerini anlatırken yalnızca Padovalılar ve Trevisaniler'in Venediklilerle aralarının bozuk olduğunu ifade etmiştir. "ex causa ludi cuiusdam facti apud Tervisium in Spineta" (Treviso'nun yakınındaki Spineda'da belirgin bir entrika çevrilmesi sebebiyle; *Historia* 1999: bölüm. 43) XIII. yüzyıl Padovalı kronik yazarı Rolandinus, Castello d'Amorenin alınması konusunda doğru bir anlatımda bulunmuştur. (Rolandinus 2004: I. Kitap, bölüm. 13) Hem Venedik doçu hem de kronik yazarı olan Andrea Dandolo (1306-54) bu bölümden söz etmiş ve Padovalıların mücadele sırasında Aziz Markus'un sancağını yırttıkları için sorun çıktığını belirtmiştir. (Andrea Dandolo 1938-58:286)²¹ Bu yüzden saldırı çok ciddi olsa da bir kronik yazarının olaylarla çağdaş oluşu veya bu dönemde yaşayıp sorulara cevap verme imkânı olan birinin olayı belirtmemesi çok tuhaftır. Aslında böyle bir ayrıntı Padovalıların olumsuz anlatımıyla sona ermiştir.²² Kendi şahsi fikrim *Historia ducum Venetorum*'un 1300'lerde oluşturulan Andrea Dandolo'nun Kroniğinden²³ sonra tarihyazımı örneği olmadığı yönündedir ve kroniğin XIII. yüzyılda yazıldığını düşünmekteyim.²⁴ Fakat yukarıda sözü edilen noktalar Pietro Ziani'nin yönetimine dair çağdaş kronik yazarının olmaması nedeniyle şüphelere yol açmaktadır.²⁵

Kronik yazarının aynı zamanda ya döneminin gerçekliklerinden kopuk bir kişi olduğu ya da çalışmasıyla özel bir siyasi güruhu onurlandırmayı amaçladığı ileri sürülmüştür. Yazarın ilgisi yalnızca Venedik doçlarına idi. Venedik "Komün"ünün varlığına dair kaynak eksikliği bu varsayımı desteklemektedir. Yazar, siyasi fikirlerinin propagandasını yapmayı yani Pietro Ziani'nin yönetiminde Venedik'te girişilen aristokrat ve dukalık gücünün yeniden

¹⁹ Daha fazla bilgi için bkz. Ravegnani (1995b: 193-96).

²⁰ Martin da Canal Cenevizli korsan Alamanno'ya karşı yapılan savaşta Venedikli komutanın Marco Zorzan olduğunu belirtmektedir. Martin da Canal (1973: I.72).

²¹ Diğer yandan Rolandinus, bir Venediklinin aşağılamasından kaynaklanan kavga sırasında sancağın yırtıldığını iddia etmektedir.

²² Kronik yazarı, Venedikliler tarafından kiskanıldıkları için askerlerine başvurduğunu açıklamaktadır. *Historia* (1999: bölüm. 43).

²³ Bu varsayım için bkz. *Venetiarum historia* (1964: xxxv, n. 21).

²⁴ Yazarın Doç Domenico Michiel'in(1118-29) yaptıkları işleri betimlerken ki cümlesi "nefanda gens Saracenorum, que tempore illo civitatem Tyri et Ascalonis adhuc possidebat" (bu dönemde Tyre ve Aşkelonda hâlâ konuma sahip olan hain Müslümanlar; *Historia* 1999: bölüm. 3) kronik yazarının Müslümanların bu iki şehri 1292'de ve 1247'de ele geçirdikleri gerçeğini ihmal ettiğini göstermektedir ve bu nedenle yazar çalışmasını geç bir tarihten önce oluşturmuştur. bkz Arnaldi ve Capo (1976: 408n102) ve Marin (2010:12). Benim fikrime göre bu her şeyi kanıtlanamamaktadır.

²⁵ Bütün varsayımların listesi için bkz. Marin (2010: II-13).

kurulmasını istiyordu. Bu teoriye göre savaşların olmaması ve alt sınıflara olan düşmanlık, Venedik aristokrasinin ekonomik ayrıcalıklarını ve siyasi görevlerini devam ettirmelerini güvence altına alabilirdi. Aynı zamanda bu teori, kronik yazarının barışın gerekliliği üzerinde neden durduğunu açıklayabilir. Öte yandan taraftan kronikte “populus” a – halk grubu- yönelik eleştiri eksikliği, kroniğin bu grubun yükselişine tanık olan Doç Giacomo Tiepolo (1229-49) yönetiminde yazılmış olmasına bağlanabilir. Bu yüzden kronik yazarı Tiepolo’dan söz etmeyerek ve Pietro Ziani’nin ölümüyle “vatanın büyüklüğü” sona ermiş gibi davranarak Tiepolo’ya karşı düşmanlığını dile getirmişti.²⁶ Fakat varsayım çok iyi şekilde ifade edilmiş olmasına rağmen zayıf temellere dayanmaktadır. Yazar hakkında tamamıyla bilgi eksikliği olması yazarı ne özel bir siyasi bağlama yerleştirmeyi imkânsız kılmakta ne de böyle bir varsayımı şekillendirmemize izin vermektedir. Kronikten çıkarabileceğimiz tek kesin bilgi, diğer varsayımlar yalnızca Doç Giacomo Tieopolo’nun yönetimindeki siyasi durumları değerlendirerek yapılabilirken bu kroniğin tüm Venedik doçlarından övgüyle söz etmesidir. Böyle bir değerlendirme dönemin olayları ile ilgili olası açıklamaları ortaya çıkarabilse de kroniğin neyi vurguladığı belirgin olmadığı için *Historia ducum Venetorum* kullanılabilir bir kaynak değildir.²⁷ Doçlar için yapılan övgülere gelince birçok durumda Orta Çağ kroniklerinin yalnızca yöneticilerin işleriyle ilgilendiğini vurgulamak gerekir.

Venedik Doçları’nın Nitelikleri ve Venedik’in İç Düzeni

Historia ducum Venetorum dikkatli bir şekilde incelendiğinde bu çalışmanın yalnızca doçların onurlandırılması olmadığı görülmektedir. Venedik ve Venediklilerin övülme konusu bile genel anlamda verilmiştir. Bu istek, yazar tarafından “Tanrının her zaman Venediklilere onur, zenginlik ve şan verdiğini” ifade ettiği önsözle birlikte başlangıçta açıkça belirtilmiştir. Yazar haklı olarak herkesin tarihini bilmesi gerektiğine inanmaktadır. (*Historia* 1999: bölüm I) Kronik yazarı, Papa III. Alexander ve İmparator Frederick Barbarossa arasında 1177’de yapılan barışı anlattığı bir diğer cümlesinde “*Venetia tuta erat omnibus et fertilis et abundans in omnibus et gens eius quieta et pacis amatrix*” (Venedik’in tamamı tüm ürünlerde verimli ve bereketliydi ve nüfusu barışseverdi; *Historia* 1999: bölüm.29)²⁸ yazması sebebiyle başpiskoposun ve hükümdarın dönemindeki en iyi kişileri Venedik’e davet ettiğini vurgulamaktadır. Bu gibi övgülerin Venedik Orta Çağ tarihyazımı için tamamen yeni olduğunu belirtmek önemlidir.²⁹

Kronik yazarı Venedik doçlarının övülmesinde abartıya kaçmasa da askeri güçlerinden yönetim yeteneklerine kadar birçok olumlu özelliklerinden söz

²⁶ Cracco (1970: 46-50); cf. Cracco (1967:90-100). Benzer bir bakış açısı için bkz. Raines (1998: II-12).

²⁷ Lidia Capo ve Serban Marin de bu görüştedir; bkz. Capo (1976-77: 403n41) ve Marin (2010:14).

²⁸ Pietro Ziani’nin seçiminde de Venedik Dukalığının başkenti Rivoalto büyük şehir olarak tasvir edilmiştir (*Historia* 1999: bölüm. 40).

²⁹ John Deacon Venedik halkının herhangi bir niteliğinden söz etmemiştir. Bunun için bkz. Berto (2013a:207).

etmiştir.³⁰ Ordelafo Falier (1102-18) zekasıyla ünlü biri olarak tasvir edilmiştir.(Historia 1999: bölüm 2) Domenico Michiel (1118-29) düşmanlarını yok eden savaş lideri;(Historia 1999: bölüm.3) Pietro Polani (1139-48) güçlü, zeki, cömert ve iyi bir yönetici;(Historia 1999: bölüm.7) Domenico Morosini (1148-55) soylu ve ılımlı;(Historia 1999: bölüm.9) II. Vitale Michiel (1155-72) bilgi kabiliyeti ve olumlu gözlemleriyle (Historia 1999: bölüm II) ve Sebastiano Ziani (1172-78) sağduyulu, nazik, akıllı ve dürüst aynı zamanda Venedik metinlerinde birincil önemdeki çok zengin olmanın yanı sıra alçakgönüllü olarak.(Historia 1999: bölüm. 24)³¹ Fakat bu iyi niteliklere sahip olan Doç Sebastiano'nun oğlu Pietro Ziani idi. Pietro Ziani hiçbir zaman askeri bir önder olarak tasvir edilmese de yetenekli bir komutan olduğu söylenmektedir. Pietro Ziani'nin yönetiminde Venedikliler, Venedik'in ana topraklarından Girit'e kadar tüm düşmanlarını yenmişlerdir. (Historia 1999: bölümler. 41-44) Hatta o gösterişsiz, alçakgönüllü, iyi bir yönetici ve harika bir zekâ ile ödüllendirilmiş dürüst biriydi; birçok yabancı, aralarındaki tartışmaların çözümünde onu hakem olarak görürlerdi ve zekasından dolayı ona çok saygı duyarlardı. Babası Sebastiano gibi Pietro da dindarlık erdeminde önemli bir zenginliğe sahip, fakirlere ve soylulara ekonomik zorluklarında yardım eden ve sayısız rahibi eğiten biri olarak betimlenmektedir. (Historia 1999: bölümler. 45-46) Padovalılara karşı kazanılan muhteşem zaferi ne kendi yürekliliğine ne de kendi askerlerine atfeden fakat bu zaferi ilahi adalete bağlayan Pietro mütevazı biri olarak tasvir edilirdi. (Historia 1999: bölüm.43)

Venedik yöneticilerine dair yapılan açıklamalar hiçbir zaman eleştirilmemiştir.³² Yazar, yalnızca II. Vitale Michiel'in, İmparator Manuel Komnenos'un (1143-80) yardımına çok fazla güvenmesine ılımlı şekilde yaklaşmıştır.³³

Kronik yazarının Venedik'teki iç düzeni vurgulama isteği Dukalığın seçim reformunu belirttiği zaman ortaya çıkmaktadır. Seçimler artık halkın seçimiyle değil seçmenler tarafından yürütülse de herhangi bir tepkiye neden olmamıştır. (Historia 1999: bölüm.24) Yazar aynı zamanda Pietro Ziani'nin seçilmesine çok kısa bir sürede karar verildiğini ve kırk kişiden yalnızca üçünün red oyu verdiğini vurgulamıştır. (Historia 1999: bölüm.40) Kronik yazarının iç düzeni vurgulama isteğine dair en iyi örnek Doç II. Vitale Michiel'in ölümü ve sonrasındaki anlatımında bulunabilir.³⁴ Yazar, suikastı dramatik bir şekilde anlatmıştır. Dukalık sarayındaki bir genel kurul sırasında II. Vitale Michiel Dukalık meclisinde Konstantinopolis'e karşı yapılan seferin başarısızlığından kendisini sorumlu gören ve öldürmek isteyen kişiler arasında doç kendini yalnız hissedince kaçmaya çalışmasına rağmen Aziz Zacharias Manastırı'nın yakınında kısa bir süre sonra öldürüldü. Tüm bu ayrıntılar dukalık dönemi boyunca var olan büyük karışıklıkları

³⁰ Venedik doçlarının anlatımını John Deacon'un anlatımı ile karşılaştırmak için bkz. Berto (2013a: I-38).

³¹ Venedik'in en zengin ailelerinden biri olan Zianiler için bkz. Fees (1988).

³² Diğer taraftan John Deacon birkaç Venedik Doçu'nu eleştirmiştir; bkz. Berto (2013a: 4, 10-II,14).

³³ Manuel, Venediklilere önemli sayıda ticari ayrıcalıklar vereceğini söyleyip onları imparatorluğa davet ederek kandırmıştır. Aslında Venediklilerin hepsini tutuklatma amacı vardı (Historia 1999: bölüm. 17).

³⁴ Bu Doç, Bizans İmparatorluğu'nda yaşayan tüm Venediklileri tutsak alan Bizans İmparatoru Manuel Komnenos'a karşı yürüttüğü başarısız seferden hemen sonra 1172'de öldürülmüştür.

ve doçların öldürülmesinde sorumlu olanları vurgulamaktadır. Yazar yine de Venedik'i övme hedefine bağlı kaldı ve ne Venedik halkını ne de II. Vitale Michiel'i terk edenleri eleştirdi. Fakat bu korkunç suçta halkın parmağının olduğunu söyleyerek sorumluları temize çıkarmıştır. Aslında ölümün sorumlusu kötü bir hırsız olarak açıklanır. Yazar olayın siyasi önemini göz ardı ederek böyle bir olayı yalnızca bir suç unsuruymuş gibi açıklamayı istemişti.

Cum ergo quidam, qui ducem oderant, scisma cotidie facientes in populo, acclamarent, dicentes: "Traditi sumus et male ducti et idcirco venit super nos tanta tribulatio," concionem in aulam ducis vocassent contra ducem cum cultellis et lapidibus nimium furentes; sapientes quidam qui cum duce aderant, timore percussi unus post unum a concione exierunt duce relicto. Dux vero gladiatores super se venire videns, a palatio exiens, venit ad ripam et per pontem transiens, ad Sanctum Çachariam fugere cepit et cum ante fores ecclesie venisset, quidam latro nefandissimus ei fuit obvius, qui sine interrogatione cultello eum peremit et fugit. (Historia 1999: chap. 23)

Bu nedenle Dükten nefret eden ve halk arasında her gün ayrılık yaratan bazı kişiler şöyle haykırdılar: "Biz ihanete uğratıldık ve bu sebepten bu kadar çok bela başımıza geldi." Onlar Dük'e aşırı şekilde öfkelenmişti; bıçaklarla ve taşlarla donanarak Dukalık malikanesinde meclisin toplanmasını istemişlerdi. Dük'ün yanında olan bazı bilge insanlar telaşlanarak Dük'ü bırakıp kaçtılar. Elllerinde bıçak tutan adamların kendisine doğru geldiğini gören Dük, sarayı terk edip deniz kıyısına gitti ve köprüyü geçip Aziz Zacharia Kilisesi'ne doğru kaçtı. Kilisenin kapısına vardığında kötü niyetli bir haydut Dük'e yaklaştı ve bir şey söylemeden Dük'ü bıçaklayarak kaçtı.

Bu yüzden Doç'un gerçek ölümünün siyasi düşmanlarınca değil başka bir suçlu tarafından yürütüldüğü açıktır. Kronik yazarı aynı zamanda akli selim kişilerin öldürme olayını bilmediğini ve olay öğrenildiğinde büyük bir sıkıntı içinde oldukları için böyle büyük bir adamın başına böylesi bir rezalet geldiğini açıkça belirtmektedir: *Hec quidem amici ducis et sanior pars populi ignorabant. Sed cum auditum est quod factum erat commota est Venetia tota. Hinc inde populus concurrentibus et "Heu! super tanto ac tali domino!" acclamantibus, et quare hoc acciderat omnino ignorantibus; latro namque fugerat et se occultaverat* (Historia 1999: chap. 23).

Doç'un dostları ve akli selim kişiler olayın farkında değildi. Fakat tüm Venedik halkı ne olduğunu öğrendiğinde isyan etmiş ve olayın meydana geldiği yere koşup bağırışlardır: Böylesi mükemmel bir efendiye yazık! Hiç kimse bunun neden olduğunu bilmiyor; haydut kaçtı ve saklandı.

Kronik yazarı, Venedikliler, Doçsuz kalamayacaklarına inandıkları için ertesi gün seçilen yeni doçu gözlemlemiştir. (Historia 1999: bölüm. 24) Yazar

dahası Venedik halkının Dukalık kurumuna olan bağlılığını vurgulamıştır.³⁵ “non enim sine duce diucius esse poterant.” Bu yorum aynı zamanda Venedik’in bir doç olmadan var olmasının imkânsız olduğunu (Historia 1999: bölüm 23) ve muhtemelen hükümeti değiştirmek isteyip olayı yorumlamak isteyenlere yönelik olduğunu göstermektedir.³⁶ Geç Orta Çağ Venedik kronikleri söz konusu ayrıntılara değinmeyip ayrıntıların yerine bu bölümü kronik yardımıyla anlatmış ve Historia ducum Venetorum’un niteliğine bakmayarak Venedik toplumunu en iyi şekilde anlatmayı istemişlerdir.³⁷

Ölüm hüzünlü bir şekilde olsa dahi bir Doç’un ölümü Venedik doçlarının tarihinde çok önemli bir ânı temsil ettiğinden onun ölümü ihmal edilemezdi. Yine de en can sıkıcı ayrıntıları görmezden gelmek veya önemsiz hale getirmek mümkündü. Dalmaçya’daki bir askeri seferde mağlup olan—muhtemelen bir Venedik mağlubiyetini takiben³⁸- Ordelafo Falier’in ölümünün kısaca anlatılması bu bakış açısıyla düşünülmelidir. Olay 1118 yılında meydana gelmiştir ve kaynakların eksikliği sebebiyle bilgilerin çok kısa olması muhtemeldir. (Historia 1999: bölüm.3) Fakat Ordelafo Falier’in Macarlara karşı aldığı bir önceki zafere dair var olan geniş bilgiyle karşılaştırıldığında bu bilginin kısa olması Historia ducum Venetorum’un övücü tasarımını iyi bir şekilde yansıtmaktadır.³⁹

Yazarın hangi kaynaklara ulaştığı bilinmediğinden yararlandığı kaynakları değerlendirmek mümkün değildir.⁴⁰ Fakat yazar, Doç Pietro Polani (1129-48) ve Venedik’ten patriğin kovulmasına yol açan Grado Patriği Enrico Dandolo arasındaki ciddi tartışmaya, Doçların papalık tarafından aforoz edilmesine ve Venedik Dukalığı üzerindeki yasağa bilinçli bir şekilde az vurgu yapmıştır.⁴¹ Aslında bu kısım ve sonucu, yazarın başka bir bakış açısını yani toplumun iç ihtilâflardan hiç etkilenmediğini göstermektedir.

³⁵ II. Vitale Michiel’in öldürülmesi hakkında yapılan yorumlar için bkz. Madden (2003: 56-57).

³⁶ Doç seçimleri bu yolla değişmiştir ve kronik yazarı halkın buna karşı olmadığını vurgulamıştır. Historia (1999: bölüm. 24).

³⁷ Cf. Origo (1933:120); Andrea Dandolo (1938-58: 252-53); Venetiarum historia (1964: 121); Cronaca “A Latina” (2004: 106). Diğer taraftan XIV. yüzyıldaki Andrea Dandolo’nun kroniği Venedik’in II. Vitale Michiel’in suikastı sonucunda kargaşaya düştüğünü bildirmiştir (Cronica di Venexia 2010: 66). II. Vitale Michiel’in yönetimi Martin da Canal’in kroniğinde atlanmıştır.

³⁸ XIV. yüzyıl Venedik kronikleri onun bir savaş sırasında öldüğünü bildirmiştir. Bkz. Andrea Dandolo (1938-58: 231); Venetiarum historia (1964: 101); Cronaca “A Latina” (2004: 94); Cronica di Venexia (2010: 57).

³⁹ Fakat Historia ducum Venetorum’un yazarı bu konudan kısaca söz ederken Annales Venetici’nin muhtemelen XII. yüzyılın sonunda oluştuğunu belirtmek gerekir ve XIII. yüzyıl Venedik kronik yazarı Martin da Canal dahi bundan söz etmemiştir.

⁴⁰ Yazar, söz edildiği gibi XII. yüzyıl olaylarını anlatırken günümüzde bilinmeyen “Venediklilerin Kroniği” olarak söz etmiştir. (Historia 1999: bölüm. 2, 6, 10).

⁴¹ Diğer taraftan bu çatışma Annales Venetici breves’te kaydedilmiştir. (1999: 94). Bu bölümün genel anlatımı için bkz. Rando (1994: 175-80) ve Madden (2003: 21-38).

Savaş ve Barış

Bu çalışmanın övücü doğası Venedik'in askeri seferlerinin anlatılmasında da görülmektedir. Kronik yazarı bazı doğların kişisel olarak Venedik ordularına önderlik ettiğini bildirirken ana vatanının yöneticilerinin barışı çok sevdiği ve bir savaşa başlamadan önce onların daima diplomasiyi takip ettiği konusunda ısrar etmektedir. Örneğin Bizans İmparatoru II. Ioannes Komnenos (1118-43) Venedik'in ticari ayrıcalıklarını yenilemeyi reddettiğinde şiddetli olaylar çıkmış, fakat pacis amator (barışsever) Doç Domenico Michiel sayesinde bu olaylar durdurulmuş ve Konstantinopolis'e elçiler gönderilmiştir. (Historia 1999: bölüm.6) Güney İtalya'da Normanlarla var olan uzun ve kanlı çatışmaları sona erdiren Domenico Morosini için de "pacis amator" tanımı yapılmıştır. Bu tanım Bizans İmparatorluğu'nda ikamet eden tüm Venediklileri tutukladıktan sonra Bizans İmparatoru Manuel Komnenos ile barış yapan II. Vitale Michiel ve en önemlisi iki doğ (Pietro Ziani ve Sebastiano Ziani) için kullanılmıştır. Sebastiano Ziani Konstantinopolis ile düşmanlığı sona erdirmek için herhangi bir çaba harcamamıştır; Güney İtalya'daki Normanlarla ve Müslümanlarla anlaşma yapmış ve en önemlisi Papa III. Aleksander, İmparator Frederick Barbarossa ve 1177'de Venedik'teki Lombard Birliği'nin temsilcileriyle barış görüşmeleri düzenlemiştir. (Historia 1999: bölümler. 21,22,25,26,30)

Barış görüşmeleri boyunca Venedikli olmayanlar aracılığıyla yazarın Venediklileri övdüğünü belirtmek önemlidir. Venedikliler 1174'te Ancona kuşatmasında Frederick Barbarossa'nın birliklerine yardım ettikten sonra İmparator Venediklilere karşı tutumunu değiştirdiğinde doğun dürüstlüğüne ve İtalya'da barışın sağlanması için Venediklilerin istikrarlı çabalarına değer vermiştir. (Historia 1999: bölüm. 29) Hatta yazar, Alman hükümdarının ve papanın tüm "dünya"nın Venedik'e gitmesi için istekli davetiyeler gönderdiğini, Frederick Barbarossa ve yazarın çok fazla tasvir ettiği III. Aleksander arasındaki görüşmeden sonra herkesin bu olaya katıldığını ve kendi vatanlarında barış görüşmelerinin düzenlenmesinden ötürü Venediklileri övdüğünü vurgulamıştır.

Mandaverat enim tam dominus papa quam imperator ad diversas partes mundi, ut archiepiscopi, episcopi, abbates quoque et ecclesiastici viri ac seculares principes, ut apud Venetias convenirent, quia Venetia tuta erat omnibus et fertilis et abundans in omnibus et gens eius quieta et pacis amatrix. (Historia 1999, bölüm. 29)

Hem Papa hem de İmparator, başpiskoposlar, piskoposlar, başrahipler, din adamları ve seküler lider gibi kişilere dünyanın farklı bölgelerinden insanları Venedik'te toplanmaları için emirler göndermişti. Çünkü Venedik herkes için güvenli ve verimliydi. Halkı da sükunetli ve barışseverdi.

Fuit ergo letitia magna die illo in Venetiis, et super pace universe letabantur gentes, dicentes Venetis: "O! Quam beati estis, quia tanta pax

apud vos potuit reformari; hoc quidem erit memoriale nominis vestri in eternum.” (Historia 1999: bölüm. 32)

Bu nedenle o gün Venedik’te büyük bir sevinç vardı ve bütün uluslar barıştan sevinç duyarak Venedikliler’e şunları söylediler: Büyük bir barış yapacağınız ihtimalinden ötürü ne kadar da mutlusunuz; bu sebeple adınız sonsuza kadar sürecek.”

Yazar, Pietro Ziani’ye gelince onun başardığı özel bir olayı anlatmasa da bu Venedik Doçu’nun hiçbir savaşa girişmeyen barışsever tek kişi olduğunu vurgulamıştır. Pietro Ziani ayrıca “pacem studiose inveniatis, servetis eandem, quia guerram quandocumque volueritis valebimus invenire” her zaman istedikleri savaşa girebileceklerinden dolayı barışı aramaları ve korumaları için Venedik aristokratlarına tavsiyelerde bulunmuştur. (Historia 1999: bölüm. 44)

Kronik yazarı, Venediklilerin barışsever olduğunu kanıtlamak için onların her askeri girişiminin açgözlülükleri sebebiyle olmadığını ve her zaman bir gerekçesi olduğunu vurgulamıştır. Dalmaçya’da ve çevresindeki şehirlerde Macarlara karşı yapılan seferler buraların Venedik yönetiminde olması sebebiyle yasal hale getirilmesi bu gerekçelere bir örnektir. (Historia 1999: bölümler. 2,12,20) Normanlar üzerine gerçekleştirilen seferler Bizans İmparatorluğu’nu koruma ve Bizanslılara karşı yapılan ciddi hatayı cezalandırmak amacıyla yapılmıştı. (Historia 1999: bölümler. 9-10) Dahası Padovalılar ile yapılan savaşlar onların saldırılarına cevap verme gerekliliğinden kaynaklanmaktaydı. (Historia 1999: bölüm. 43)

Yazar, barışseverlikleri ile ilgili açıklamaların yanı sıra belirgin bir sebeple savaşa girdikten sonra Venediklilerin çok sert ve intikamlarının korkunç olabileceğini vurgulamaktadır. Kronik yazarı aslında Venediklilerin yağmadan oldukça fazla ganimetler elde ettiğine ve askerlerinin şehirleri yıkıma maruz bıraktıklarına dair vurguları azaltmamıştır. Birçok örnek arasında Venedik askerlerinin 1125’te Ege Adaları’na ve Venedik yönetimine karşı ayaklanan Dalmaçya şehirlerine yaptıkları saldırılar kayda değerdir. Kronik yazarının vurguladığı gibi Biograd tamamen yıkılmıştı ki kendi döneminde dahi şehrin yıkık dökük olduğunu görmek mümkündü. (Historia 1999: bölüm. 5)⁴²

Anonim yazar tarafından anlatılan aynı olayın Venedik yazarı Martin da Canal tarafından anlatılan biçimiyle karşılaştırılması, Historia ducum Venetorum’un yazarının kendi vatandaşlarını en iyi şekilde tasvir etmek için Martin da Canal’ın kaynaklarından yararlandığını göstermektedir. Doç Pietro Ziani’nin yönetimi boyunca Cenevizli korsan Alamanno’ya karşı büyük bir başarı kazanıldığını bildirmektedir. Girit’te ikamet eden birkaç Venedik soylusu, Alamanno’nun ürünlerle dolu ve askerlerle donanmış iki Venedik gemisine saldırma girişiminde bulunduğunu öğrenmişlerdir. Venedikliler gemilerine atlayıp korsanlara saldırmışlar, düşman gemilerini vurmuşlar ve birçok adamla birlikte

⁴² Fakat bu durumda yazarın kendi dönemine işaret edip etmediği veya diğer kaynaktan kopyalayıp kopyalamadığı tamamiyle açık değildir. Bu ayrıntılar Cronica di Venexia’da da kaydedilmiştir (2010: 60).

Cenevizlilerin önderini ele geçirmişlerdir. (Historia 1999: bölüm.42) Kronik yazarı bu olayı gururlu bir şekilde anlatmaktadır:

Nec parum videatur huius rei et victorie memoriam relinquere posteris, cum inauditum sit, naves honeratas mercibus et de inimicis incautas et ita paucas numero in navem et galleas sic ordinatas ad bellum et tanta multi- tudine armatorum munitas primo insultum fecisse et habuisse triumphum(Historia 1999: bölüm.42)

Bu işlerin ve zaferin hatırasını gelecek nesillere bırakmak çok sayıda erzak ve adamlarla dolu gemilere karşı çok az sayıda gemiyle saldırıda bulunup zafer kazandıkları için çokça anımsanacaktır.

Martin da Canal'a göre bir gemi ve iki kadırgayla yakınlarda dolaşan Alamanno'nun Girit'te olduğunu öğrenen iki Venedik tüccar gemisi oraya varmıştır. Daha sonra adanın soylu şövalyeleri Venedik gemilerine binip Girit'teki birçok kişi iki gemiyle birlikte onları takip etmişlerdir. Cenevizli korsanın yerini tespit etmişler ve onu mağlup edip tutsak etmişlerdir. (Martin da Canal 1973: 1.72) Historia ducum Venetorum'un vurguladığı gibi farklı birlikler olmadığı için kayda değer faydalanabilecek herhangi bir ayrıntılı bilgiden söz edilmemektedir. Bununla birlikte Martin da Canal Alamanno'nun Venediklilere saldırı planlarını belirtmemektedir. Kronik yazarı bunu bir tehdide yanıt olarak değil önlem amacıyla yapmış görünmektedir.⁴³

Venedikliler ve Kutsal Topraklar

Kronik yazarı, Doç Domenico Michiel'in 1123-25'te I. Haçlı Seferi'nde kaybettiği yerleri tekrardan fetheden Müslümanlara karşı Kudüs Krallığı'na bir Venedik gemisinin yardım götürdüğü zaman önderlik ettiği askeri seferlerine özel bir ilgi göstermiştir.⁴⁴ Yazarın, seferin detaylarını anlattığı satırlar, Venediklilerin muhtemelen ilk haçlı seferine tamamen katılmaya engel olan⁴⁵ kutsal toprakların savunmasına önemli bir katkı sağlamanın onu gururlandırdığını açıkça göstermektedir. Papa, Kudüs Krallığı'nın sakinleri tarafından yardım teklifi yapılmasını takiben Venediklilerin çok etkili bir şekilde bu görevi sürdüreceğine inanmıştır.

Cum propter hec et alia ingens tremor ac pavor regem et principes Ieroso- limorum invasisset, ad pontificem qui tunc Romane ecclesie preerat et ad ipsum ducem Venecie nuncios direxerunt supplicantes instancius et petentes et ecclesie transmarinee festinum providerent auxilium. At papa ille, hoc oportunius per Venetos posse fieri

⁴³ Aynı değerlendirme Andrea Dandolo'da anlatıldığı gibi yapılabilir (1938-58: 288).

⁴⁴ Bu sefer üzerine genel değerlendirme için bkz. Queller ve Katele (1986: 21-25) ve Riley-Smith (1986).

⁴⁵ Bir Venedik gemisi 1099 Temmuz'unda Venedik'ten ayrılmış ve 1100 Haziran'ında Yafa'ya varmıştır. Venedikliler kuşatmaya katılıp Hayfa'yı fethetmişlerdir. Bu olaylar için bkz. Madden (2003: II-12) ve Bellomo (2009).

reputans, ad prefatum ducem nuncios destinavit, diligenter illum et populum Venecie ammonens et exortans, ut intuitu fidei fidelibus Christi succurere festinarent. (Historia 1999: bölüm. 3)

Kudüs Krallığı ve Kudüslülerin Kralı üzerinde büyük bir terör ve korku olduğu-bu ve diğer etkinliklerden dolayı- için Kudüs Krallığı Roma Kilisesinin başı olan papaya, aynı zamanda Dukalığa, Outremer Kilisesi'ni onlara hızlı bir yardım sağlamaları konusunda ikna etmeleri adına yalvardılar. Bunun en iyi şekilde Venedikliler tarafından yapılabileceğine inanan Papa kibarca nasihatler vererek Hıristiyanlara yardımı hızlandırması için elçilerini Dük'e ve Venedik halkına gönderdi.

Venedikliler bu isteğe hızlı bir şekilde cevap verdiler. Dahası yazar, bu seferin dini doğasını vurgulamakta ve Doç'un ve birçok Venedik soylusunun rahiplerden Aziz Peter'in sancağını aldıktan sonra hareket ettiklerini ve Tanrı adına kutsal topraklara gittiği bu gibi sefere vatandaşların uygun davrandığını belirtmektedir.

Dux vero, legatione regis et Ierosolimorum principum intellecta et apostol- ica commonitione reverenter suscepta, cum omni devocione crucem cum multis nobilibus suscipiens, ducentas quamtocius naves inter bellicas et honerarias, que exercitui necessaria portarent fecit parare ad eiusdem eciam ducis robur et vires augendas. Cum papa predictus vexillum beati Petri sibi misisset, memoratus dux illud reverenter suscepit et paratis omnibus in nomine Domini iter arripuit. (Historia 1999: bölüm. 3)

Dük, Kudüs Krallığının ve kralın elçilerinin teklifi kabul edildikten sonra birçok soylu ile birlikte büyük bir istekle yola çıktı. Dük hemen iki yüz savaş gemisi ve ordu için gerekli tüm ihtiyaçlarla donatılmış gemiler gönderdi. Papa, Peter'in hürmetini alan Dük'e sancak gönderdi ve her şeyi hazırladıktan sonra Tanrı adına yola çıktı.

Doğaldır ki Hıristiyanların çıkarları Venediklilerin çıkarlarından her zaman daha önce gelmeliydi. Bu nedenle kronik yazarı Müslümanların Kudüs'ü fethettiğini öğrendikten sonra Venediklilerin, Venedik'in ticari ayrıcalıklarını⁴⁶ yenilemeyi reddeden Bizanslılara karşı yaptığı Korfu kuşatmasını Hıristiyanları desteklemek için terk etmeye karar verdiklerini eklemektedir. (Historia 1999: bölüm.4) Hıristiyanlar, Yafa'yı kuşatan ve Tyre'nin kuşatılmasına yardım eden Müslümanları mağlup ettikleri için çok önemli şekilde Venediklilerin katkıları tasvir edilmiştir. Kronik yazarının satırlarında Tyre'de vatandaşlarının Hıristiyan ordularına cömertlikle para topladıklarını ve şehrin üçte ikisi yerine yalnızca 1/3 ünü kabul ederek onları memnun ettikleri görülmektedir. (Historia 1999: bölüm.4) Fakat aslında bu uzlaşma Tyre'nin fethinden önce yapılmış ve hatta bu anlaşmayı anlatan bir belge bulunmaktadır. (Pozza 1986: 373-79) Yazarın bu kaynağı bilip bilmediğini belirleyememekteyiz. Fakat olayların yeniden oluşturulması yerine

⁴⁶ Bunun için bkz. Madden (2003: 14-15).

vatandaşlarının yüceltilmesine daha fazla ilgi göstermiş gözükmektedir. Yazar, Doçun kendini Kudüs Krallığının tacını kabul etmeyi reddederek çok alçakgönüllü ve cömert gösterdiğini bile eklemiştir. XIV. yüzyıldaki “Venetiarum historia”⁴⁷ dışında “Historia ducum Venetorum” propaganda tonunda detaylar veren tek Venedik kroniğidir.⁴⁸

Historia ducum Venetorum’un bu bölümünün hacimli oluşu Venediklilerin hakikatli özelliğidir. Venedik Doçu Dalmaçya’da Macarları mağlup edip kutsal topraklardan dönüştü bu bölgedeki isyankâr şehirlere boyun eğdirdikten sonra yağmanın ilk kısmının yetimlere, fakirlere ve dullara dağıtılmasını emretmiştir. (Historia 1999: bölüm 5) Böylece Doç, savunmasız muhtaç insanlara önem veren ideal yönetici olarak tasvir edilmiştir.⁴⁹

Tarihçi Müslümanlarla olan diğer savaşları anlatmaz ve bu nedenle 1123-1125 seferi dışında karşılaştırma yapılamaz. Fakat Müslümanlarla yapılan çarpışmaların Venedik’in diğer düşmanlarıyla yaptığı savaşların karşılaştırılmasının farklı şekillerde anlatılmasının önemli olduğuna inanmaktayım. Kronikte yalnızca Müslümanlara karşı sert sözler sarf edilmiştir. Kronik yazarı onları “nefanda gens” (Historia 1999: bölüm.3)⁵⁰ hain insanlar ve paganlar olarak tasvir etmiştir; (Historia 1999: bölüm.4) Tüm nüfusu sadece bir kez tamamen anlatmıştır. Hatta Venediklilerin Yafa yakınlarında Müslümanları kıyıma uğrattığına dair anlatıda yazarın dehşet verici şekilde keyif aldığını sezinlemek mümkündür.

Veneti invocato de celo auxilio, quam primum conflixerunt, eosque adiuvante Deo et beato Marco, videntibus Iopenses christianis et Saracenis, qui civitatem obsidebant, hoc idem aspicientibus, audacter ceperunt et paganorum sanguinem fuderunt atque universas illorum naves obtinuerunt. Tota quidem pelagi aqua sanguine Saracenorum erat infecta ita quod magis sanguis quam aqua videretur. (Historia 1999: bölüm. 4)

Şehri kuşatan Arapları ve Yafa Hıristiyanlarını görmüş, Tanrının yardımını çağırdıktan sonra durumu fark etmiş olan Venedikliler Tanrı ve Aziz Markus’un yardımıyla hemen cesurca Araplarla çarpıştılar. Venedikliler paganların kanını döküp tüm gemilerini ele geçirdiler. Denizin tamamı Arapların kanıyla boyandı ve denizde sudan çok kan görülüyordu.

Yazar çalışmanın diğer kısımlarında Venediklilerin muhteşem zaferleriyle ilgili önemli bilgiler verse de bu gibi dehşet içeren ayrıntılardan hiç söz

⁴⁷ Bu kronik yalnızca Doç’un reddinden söz etmekte ve belgenin Tyre fethinden önce ele alındığını açıklayarak Kudüs Krallığı’nda Venediklilerin ayrıcalık kazandığını anlatmaktadır. Venetiarum historia (1964: 102-4).

⁴⁸ Cf. Martin da Canal (1973: I.23); Andrea Dandolo (1938-58: 233-34); Cronaca “A Latina” (2004: 96); Cronica di Venexia (2010:59).

⁴⁹ Bu konuya örnek olarak bkz, Lupoi (2000: 264-67).

⁵⁰ Nefandissimus Doç II. Vitale Michiel’in öldürülmesi olayında anlatılmaktadır. Historia (1999: bölüm. 23).

etmemiştir.⁵¹ Kronik yazarı özel bir düşmana karşı muhteşem bir galibiyetten edindiği memnuniyeti vurgulamak için bu gibi etkili tasvirler kullanmış olabilir.⁵² Tabi ki bu bir varsayımdır. Yine bilmediğimiz bir kaynaktan bu tasvirler kopya edilmiş olabilir ve Venedik kroniklerince verilen özel ayrıntıların ürünü olmayabilir. 1180'lerde benzer detaylar bildiren William Tyre, Yafa'nın iki mil çevresinde bulunan denizin Müslümanların kanıyla dolduğunu söylemiştir.⁵³

Venedikliler ve Bizanslılar

Fakat *Historia Ducum Venetorum*'un diğer kısımlarında görülen anlatım unsurlarından biri olan "kan" tamamen farklı bir anlama gelmektedir. Yazara göre 1148'de Bizanslılar, o zamana kadar Normanlar tarafından yönetilen Korfu'yu tekrardan ele geçirmeye çalıştığında müttefikleri Venedikliler olduğu için şehir surlarının tamamını Venediklilerin kanıyla boyamıştır. Buna rağmen Venedikli birlikler Korfu ele geçirilene kadar seferde ısrar etmişlerdir: *fuissentque saxa fere omnia Venetorum infecta sanguine, nec ab obsidione Veneti quomodolibet se averterent*" (Neredeyse tüm surlar Venediklilerin kanıyla boyanmasına rağmen Venedikliler hiçbir sebeple kuşatmayı terk etmediler. (*Historia* 1999: bölüm. 10)⁵⁴ Bu yüzden Venedikliler'in "kanı" Bizans İmparatorluğu'na bağlılığın belirgin bir sembolü haline gelmiştir.

Kronik yazarının, kendi vatandaşlarının her zaman Bizanslıları desteklediği ve Konstantinopolis'in onların yardımını istediği gerçeği çalışmanın tamamında tekrarlanmaktadır. Venedikliler'in iyiliğini bilen İmparator Manuel Komnenos (*Historia* 1999: bölüm.8) Korfu'ya sahip olan ve dualarla (*Historia* 1999: bölüm.9) sayısız Yunan şehrini istila eden Normanlara karşı ısrarla Venedik'in desteğini istemiştir. (*Historia* 1999: bölüm.8,10) Venedikliler her zamanki gibi bu kronikte birkaç defa açıklandığı üzere (*Historia* 1999: bölüm. 4,11) "defensores Romanie" Romania'nın⁵⁵ savunucuları oldukları için istekli bir şekilde bu teklifi kabul etmişlerdir. (*Historia* 1999: bölüm. 10)⁵⁶ Bizanslılar bu sebepten dolayı 1120'lerde ve 1171'de Venediklilere karşı çıktığı için kronik yazarı şaşkınlığını

⁵¹ Yazar, Dalmaçya'da Macarlara karşı yapılan bir sefer hakkında şunları yazmaktadır "porro, quia timor et tremor ita invaserat Ungaros, qui nullum putarent se posse obtinere subsidium, relictis tentoriis et suppellectili universa miseri aufugerunt (daha sonra herhangi bir yardımı alamayacağına inanan Macarlar korktukları için eşyalarını bırakıp kaçtılar *Historia* 1999: bölüm. 12).

⁵² Venedik kronik yazarının anlatımı 1099 yılında Kudüs'ün fethinden sonra gerçekleşen ölümünü anlatan Aguilerli Raymond'un eseriyle karşılaştırıldığında etkileyici değildir; Aslında, bu kronik yazarı kanların atların dizlerine kadar yükseldiğini belirtmektedir. *Le Liber de Raymond d'Aguilers* (1969: 150).

⁵³ Kroniğini 1184 civarında bitirmiştir. William Tyre (1986: 574-75). Benzer ayrıntılar XIV. yüzyılın iki Venedik kroniği tarafından da verilmiştir. *Venetiarum historia* (1964: 102); *Andrea Dandolo* (1938-58: 233). Diğer taraftan yalnızca bu bölümle çağdaş olan Venedik yazarı bu sefere çok az ilgi göstermiş ve yalnızca Venediklilerin Müslüman gemilerini batırdığından söz etmiştir. *Cerbanus* (1895: bölüm. I).

⁵⁴ Bu özel ayrıntı diğer Orta Çağ Venedik kroniklerinde söz edilmemiştir.

⁵⁵ Ç.N. Romania Orta Çağ'da Bizans İmparatorluğu'nun sahip olduğu yerlere verilen isimdi.

⁵⁶ Bu durumda Doç Bizans İmparatorluğu ile ticaret yapan Venediklilere orduya katılmalarını emretmiştir. Doç bu şekilde Venediklilerin Konstantinopolis'e yardım konusunda daha istekli olduğunu göstermişti. *Historia* (1999: bölüm. 8)

belirtmektedir. Bu ani değişim tamamen Konstantinopolis hükümdarının sahtekarca davranışına bağlanmaktadır.

II. Ioannes Komnenos, babası I. Aleksios Komnenos'un Venediklilere verdiği imtiyazı yenilemeyi reddederek bunu provoke edip Venedikliler ile çatışmıştır. (Historia 1999: bölüm 4) 1171'de Manuel Komnenos'un emriyle imparatorlukta ikamet eden tüm Venedikliler'in tutuklanması olayı, Venediklilerin zenginlik ve erdem açısından çok zengin olmaları ve onlarla kendi isteği doğrultusunda bir anlaşma yapamaması nedeniyle imparatorun Venediklilere karşı duyduğu kıskançlığa bağlanmaktadır.

Iam conceperat malum in corde suo contra Venetos, videns eos divitiis habundare et virtutibus refulgere. Et cum non posset illos iuxta desiderium suum pactione aliqua secum habere tacite secum deliberaverat, ut vel vim eis inferendo pacatos sibi esse inveniret. (Historia 1999: bölüm. 17)

Onları zenginlikte ve üstünlükte çok gören İmparator, Venediklilere karşı zaten kötülük beslemekteydi. İmparator, Venediklilerle arzuladığı gibi antlaşma yapamamış olduğu için gizlice onlara boyun eğdirecek yol bulamadıysa da güç kullanabileceğini düşünüyordu.

Anonim yazar bu denemesinde dahi⁵⁷ açık şekilde Venedikliler'in kahramanlığı ve Bizanslılar'ın kötülüğü örneğini sergilemektedir. Yazar aslında imparatorun Venediklilere tuzak kurduğunu ve imparator onlardan çok korktuğu için Konstantinopolis'i saldırı altında gören böyle geniş bir ordu topladığını açıklamıştır. (Historia 1999: bölüm. 18) Doç II. Vitale Michiel cezalandırıcı bir sefer hazırladığında Manuel Komnenos'un Venedikliler karşısındaki korkusu yazar tarafından vurgulanmış fakat Bizanslılar büyük bir orduya sahip olsa da her zaman savaştan kaçınmıştı: "*Et veniens Nigropum occupavit civitatem et expolians eam bonis omnibus, sedit in ea aliquot diebus. Et cum esset ibi exercitus Grecorum multus nimis, non fuerunt ausi defendere civitatem (Doç Eğriboz kentini tamamen yağmalayarak ele geçirdi ve birkaç gün orada kaldı. Bizans ordusu çok fazla olmasına karşın bu askerler şehri savunmaya cüret edemedi. Historia 1999: bölüm.21)*

İmparatorluk ordularının savaş yeteneklerinin yetersizliğine olan bu anlatı tek örnek olmasa da Bizans birliklerinin genel özelliği olarak sunulmakta ve çoğu zaman cesur Venedikliler ile karşılaştırılmaktadır. İmparator birlikleri Normanlara karşı Malea Cape (Güney Yunanistan'da) Savaşı'nda çok fazla adama sahip olmalarına rağmen savaşı üstün bir başarı ile sürdüren Venediklilere bırakarak düşmandan önce kaçmıştır.

Una cum exercitu imperatoris pars exercitus Venetorum contra regis exivit exercitum; et obvians ei apud Maleum venientibus Grecis, qui numero plures fuerant atque fugientibus aggressi fuerunt Veneti

⁵⁷ Kronik yazarına göre yalnızca Konstantinopolis'te 10 bin Venedik vatandaşı esir alınmıştı. Historia (1999: bölüm. 18).

inimicos et cum illis fortiter dimicantes XXXX illorum naves ceperunt aliasque plures submerserunt. (Historia 1999: bölüm. 9)

İmparatorluk ordusuyla birlikte Venedik ordusunun bir kısmı Kral Roger'in askerlerine karşı harekete geçti. Onlar Malea'da karşılaştılar ve Yunan ordusu kaçtığı için Venedikliler düşmana saldırdılar ve onlara karşı cesurca savaştıktan sonra 40 gemiyi ele geçirip daha fazlasını batırdılar.

Yazar bir diğer metinde Bizanslılar'ın yalnızca hile yoluyla ve önemli sayı üstünlüğüyle düşmanları yenebildiğini vurgulamıştır.⁵⁸ Bu hile olayı, Venedikliler'in 1171'de tutuklanması ve kuyu zehirlenmesinden meydana gelen bir hastalığın çıkması ve Manuel Komnenos tarafından hazırlatılan şarap zehirlenmesi sebebiyle Venedik misillemesinin başarısız olması ile ilgiliydi. (Historia 1999: bölüm.22)

IV. Haçlı Seferi

IV. Haçlı Seferi (1202-4)⁵⁹ ile bağlantılı çok büyük bir bölümün anlatılmaması Hıristiyan dünyasında büyük etki yaratan bu çok önemli olay hakkında yazarın fikrini değerlendirmekten alıkoymaktadır. IV. Haçlı Seferi'nde haçlılar hiçbir zaman asıl olarak düşündükleri gibi Müslümanlardan Kudüs'ü geri almak için kutsal topraklara gitmeyip Venediklilerle birlikte Konstantinopolis'i fethetmişlerdi.⁶⁰ Fakat bu kronik yazarı Bizans'ın kötülüğüne kanıt olarak 1203'te Venedik'in ve Haçlılar'ın tahta geçirdiği genç IV. Aleksios'u tahttan indirip öldürerek yönetimi alan Bizans İmparatoru Aleksios Doukas Mourtzouphlos'un davranışlarını gösterme fırsatını kaçırmamıştır.⁶¹ Yazar, yeni hükümdarın, sefinin yükümlülüklerini yerine getireceğine dair söz verse de yerine getirmediğini fakat Venedik donanmasını yakmayı dahi denediğini açıklamaktadır.

Murciphy, qui post puerum imperii tenuit principatum, promittens duci et comitibus residuum argenti se plenarie soluturum. . . . Ibidem autem duce ac comitibus expectantibus solutionem vel securitatem pecunie que remansit, Murciccus accensas naves suas ad incendendum Venetorum navigium destinavit; ex quo, Domino

⁵⁸ Bizanslıların korkaklığı ve hilekârlığı birçok Batı Avrupalı kronik yazarı tarafından söz edilen özelliklerdir. Birkaç örnek için bkz. Berto (2014); Flori (2004); Jotischky (2001).

⁵⁹Pietro Giustiniani'nin XIV. yüzyıl kroniğinden bazı yerleri alıp eksiklikleri dolduran Monumenta-Germania-Historiae 1883 baskısının yazarı iki metin arasındaki benzer anlatımları tartışmaktadır. Fakat bu metodoloji çok tartışmalıdır. Giustiniani'nin çalışmasının bazı kısımları Historia ducum Venetorum'a benzerken Historia ducum Venetorum Giustiniani'nin anlatımından hiçbir zaman söz etmemektedir ve bazı durumlarda iki kronik aynı olayların farklı ayrıntılarını anlatmaktadır. Historia'nın (1999) yeni baskısında editör orijinal eksikliği olduğu gibi bırakmıştır. Daha fazla bilgi için bkz. Historia ducum Venetorum (1999: xxvi-xxvii).

⁶⁰ IV. Haçlı Seferi'nin özeti için bkz. Queller ve Madden (1997) ve Angold (2003).

⁶¹ Historia (1999: bölüm. 38). Bu olaylarla ilgili daha fazla bilgi için bkz. Angold (2003: 94-99) ve Madden (2003: 163-67).

procurante, nulla navis nisi una conbusta fuit navicula Pisanorum. (Historia 1999: bölüm. 38)

IV. Aleksios'tan sonra imparatorluğu yöneten Mourtzouphlus kalan borcu gümüş olarak ödeyeceğine dair Doç'a söz vermişti. Doç ödeme yapılmasını beklerken Mourtzouphlus onun gemisini ateşe verip Venedik filosunu Doç'a karşı göndermişti. Tanrı sayesinde küçük bir Pisa teknesi dışında hiçbiri yanmamıştı.

Kronik yazarı, Mourzouphlos'un, selefinin doğal yolla öldüğü şeklinde Venedikliler'e ve Haçlılar'a yalan söylediğini dahi vurgulamaktadır (Historia 1999: bölüm.38).⁶² Anonim yazar Konstantinopolis'in ele geçirilmesini anlattıktan sonra IV. Aleksios'a yaptıklarından dolayı vatandaşları tarafından kör edilen Mourtzouphlos'un Venediklilerce ve Haçlılarca nasıl ele geçirildiğini, sütundan aşağıya fırlatıldığını ve bir deveyle şehrin tamamında sürüklendiğini anlatmaktadır. Venedikli yazarın hangi kaynakları kullandığı bilinmediği için bazı değişiklikler yapıp yapmadığı belirlenememektedir. Fakat IV. Haçlı Seferi'ni ele alan kronik yazarlarıyla karşılaştırıldığında yazarın Mourtzouphlos'u cahil olarak göstermeyi amaçladığı ve bu nedenle Konstantinopolis'in alınmasının tamamen haklı bir davranış olduğunu belirtmesi açık şekilde görülmektedir:

Considerantes vero, quod fraudulentè puerum occidisset et mortem Venetorum, sicut poterat, preparasset, unanimiter ad expugnandam civitatem preparati. (Historia 1999: bölüm. 38)

Mourtzouphlus'un hilekâr bir şekilde genç Aleksios'u öldürdüğü düşünüldüğünde Mourtzouphlus olabildiğince fazla Venedikliyi öldürme girişiminde bulunduğu ve herkesi şehre saldırmaya hazırladığı görülür.

IV. Haçlı Seferi'ne katılan Villehardouin Geoffrey ve Robert Clari de Mourtzouphlos'un Venedik gemilerini ateşe verme girişimini anlatmışlar fakat yazarlar bu bölümü Mourtzouphlos'un hâkimiyetini alışından önce ele almışlardır. Dahası bu kronik yazarları düzenlenen saldırıyı açıkça belirtmemişlerdir.⁶³ Söz konusu iki yazar da Bizans imparatorunun ölümünü anlatmasının yanı sıra ilgili Venedik kroniğiyle karşılaşmışlardır. Bu iki haçlı yazarı, Mourtzouphlos'un ölümünü de anlatmaktadır. Dolayısıyla yazarların anlatılarının Venedik kronik yazarının eseriyle karşılaştırılması önemlidir. Mourtzouphlos'un ölümü Historia ducum Venetorum'da belirleyici bir role sahipken, iki haçlı yazar bu olayı önemsiz görür. Venedikli kronik yazarı hızlı bir şekilde sanki Venediklilerin imparatorun ihanetine nasıl tepki verdiğini anlatmakla ve kendi yurttaşlarına saldırma girişiminde bulunan adamın cezalandırıldığını göstermekle ilgileniyormuş gibi Bizans'ın ele geçirilmesinden Mourtzouphlos'un cezalandırılmasının anlatımına geçer.

⁶² Bu ayrıntıların değerli noktalarını Venedik kaynakları dışındaki kaynaklar da belirtmiştir. Örneğin bkz. Geoffrey Villehardouin (1938-39: 2.22-23).

⁶³ Geoffrey Villehardouin (1938-39: 2.16-19) ve Robert Clari (1924: bölüm.60). Bu özellikle IV. Aleksios'un saldırı emri verdiğine inanan Madden tarafından gözlemlenmiştir; Madden (2012b: 323).

Kronik yazarı Konstantinopolis'in işgaline gelince şehrin surlarına tırmanıp Mourtzouphlos'u attıktan sonra Venedikliler'in kendilerine karşı çıkılmaksızın ve hepsinden öte kutsal güç sayesinde kenti rahatça fethettiklerini açıklamaktadır:

Per muros audacter ac viriliter ascendentes, fugato misero Murcicco, civitatem procurante divina sapientia occuparunt, ipsam in pace nulloque contradicente possidentes. (Historia 1999: bölüm. 38)

Onlar cesurca surlara tırmandılar ve zavallı Mourtzouphlus'u aşağıya attılar. Kutsal irade sayesinde ve karşı çıkanların yokluğunda şehri fethettiler.

Kronik yazarı Konstantinopolis'in maruz kaldığı korkunç yağmalamadan hiç söz etmemiştir.⁶⁴ IV. Haçlı Seferi'nin sonrası hakkında da hiçbir şey anlatılmamıştır. Yazar Konstantinopolis saldırısından önce Venedikliler ve Haçlılar arasında yapılan antlaşmayı anlatmaya dahi gerek görmemiştir. (Historia 1999: bölüm.38) Bu, Historia ducum Venetorum'un bütün bir el yazmasından ziyade taslak metin olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, bu ayrıntının yokluğu, Venediklileri herhangi bir maddi çıkar ile hareket etmiyormuş gibi göstermek isteyen yazarın bir yanlıgısı olarak da yorumlanabilir. Açıklama, kronik yazarının ve muhtemelen kendi vatandaşlarının çoğunun IV. Haçlı Seferi'nin sonucunun getirdiği şiddetli eleştirilerin farkında olduklarını ve yazarın Venedik tarihindeki övücü olmayan bir olayı gizlemek istediğini göstermektedir. Böylece kronik yazarı Venediklileri aklayacaktı.⁶⁵

Frederick Barbarossa

Yazarın Venedik bakış açısı ile olayların tasviri, İmparator Frederick Barbarossa'yı (1152-90) anlatımında ve onun Venedik Dükalığı'nı ele geçirme girişiminde de belirgindir. Yazar bu olayda Doç II. Vitale Michiel'in ve Venedikli din adamlarının Papa III. Aleksander'in seçiminin meşruluğunu ilk tanıyan ve Barbarossa'nın (Historia 1999: bölüm. 13,16) zulmüne karşı III. Aleksander'a yardım ettiklerini göstermek için doğrudan Venedik ile ilgili olmayan meselelerin-Papa III. Aleksander ve imparator arasındaki anlaşmazlık ve Katolik kilisesindeki bölünme- üzerinde durmuştur. Historia 1999: bölüm. 13)⁶⁶ Kronik yazarı, Doç'un İmparator'a karşı müttefiklik kurarak ve Venedik Dukalığı'na saldırma girişiminde bulunan İmparatorun birliklerini mağlup ederek başarılı olduğunu da belirtmektedir. Bu nedenle Barbarossa "confuses et deiectus" (Ç.N. şaşkın ve bezgin) şeklinde Almanya'ya dönmek zorunda kalmıştır. (Historia 1999: bölüm.15) Fakat, 1170'lerin başlangıcında Venedik ve Alman İmparatorluğu arasındaki ilişkiler geliştiği için Historia ducum Venetorum'un Almanlar'a

⁶⁴ Örneğin bkz. Angold (2003: III-28).

⁶⁵ Thomas Madden, Bizans'ın ihanetine karşılık olarak Historia ducum Venetorumun yazarının Konstantinopolis'e karşı gelişini belirtse de Venedik kronik yazarının sonraki olayları nasıl anlattığını tartışmamıştır; bkz. Madden (2012b: 323).

⁶⁶ Venedik ve III. Aleksander arasındaki ilişkiler için bkz. Madden (2012a).

yaklaşımı da değişmişti.⁶⁷ 1173'te Venedik filosu, Venedikliler'e karşı olan Bizanslılar'ın müttefiki Anconalıları kuşatmasında Alman İmparatorluk birliğine yardım etmişti.⁶⁸ Bu seferde imparatorluk birliklerine önderlik eden ve 1177'de Venedik Barışı'nda (Historia 1999: bölüm. 27,29,31) önemli bir rol oynayan Mainz Başpiskoposu Christian, papalığa karşı olan eylemlerinde haklı gösterilmiştir. Kronik yazarı, Başpiskopos Christian'ın isteyerek değil yalnızca Frederick Barbarossa (Historia 1999: bölüm. 27) kendisini komutan seçtiği için hareket ettiğini açıklamaktadır.⁶⁹ Yazarın Barbarossa ile ilgili kullandığı kaynaklar bilinmediğinden kaynakları değiştirip değiştirmediğini belirlemek mümkün değildir. Fakat Historia ducum Venetorum, İtalyan topluluğunun 1176'da Legnano'da aldığı ciddi yenilgi Alman hükümdarını 1177'de Venedik'teki barış toplantısına katılmaya zorladığından söz etmemiştir.⁷⁰ Dahası Martin da Canal'ın aksine Historia ducum Venetorum'un yazarı Barbarossa'nın papadan önce alçaltıcı teslim oluşundan da bahsetmemiştir⁷¹. Daha önce söz edildiği gibi Venedik ve Alman İmparatorluğu arasında 1170 yılında ilişkiler gelişmişti ve bu ayrıntıların yatışma atmosferinin ürünü olması mümkündür.

Sonuç

Sonuç olarak Sebastiano Ziani'nin (1229) ölümünden kısa bir süre önce yazılan Historia ducum Venetorum Venedikli üst seviyedeki yöneticilerin düşüncelerinin aynası olduğundan onların bakış açıları ile ilgiliydi.⁷² Yeni ve daha saldırgan bir bakış açısıyla geçmişteki olaylar değerlendirilerek Doğu Akdeniz'deki Venedik varlığı bilinir kılınmıştır. Kronik yazarı ve muhtemelen Venedik vatandaşları herhangi bir maddi ödül beklemeden Kudüs Krallığı'nın güçlendirilmesinde ve savunulmasında esas desteği Venediklilerin verdiğini vurgulama amacı güdüyorlardı. Buna ek olarak, yazarın düşüncesine göre Venedikliler her zaman Bizanslıların müttefiki ve dostuydu ve bu ilişkinin bozulması ve Konstantinopolis'in fethi Bizans İmparatoru'nun nankörce ve sorumsuzca davranışlarından dolayı olmuştur. Yazar birkaç olayı değiştirerek ve görmezden gelerek Venedik'in her zaman içsel uyum sergilediğini ve bu nedenle

⁶⁷ Daha önceden söz edildiği gibi bu kısım Sebastiano Ziani'nin yönetiminin ilk yıllarında biten Orta Çağ elyazmalarında anlatılmamıştır. Daha açık olmak gerekirse, eksiklik Başpiskopos Christian'dan ilk söz edildiğinde başlamaktadır (Historia 1999: bölüm. 27). Bu dönemle ilgili kalan kısımlar yalnızca Sebastiano Ziani'nin yönetimini içeren XIX. yüzyıl elyazmasından gelmektedir. Daha fazla bilgi için bkz. Historia (1999: xxv-xxvi).

⁶⁸ Bu bölüm için bkz. Carile (1974).

⁶⁹ Bu açıklama diğer Orta Çağ Venedik kroniklerinde verilmemiştir.

⁷⁰ Venedik Barışı için bkz. Madden (2003: 69-77) ve Raccagni (2010: 92-102).

⁷¹ Martin da Canal (1973: I. 30). Bu aynı zamanda Venetiarum historia'da (1964: 125-26) da anlatılmıştır.

⁷² Yazar hakkındaki bilgi eksikliği kronik yazarının bu çalışmayı yazarken ne gibi bir istekle yazdığını bilmemizi engellemektedir. Lidia Capo, yazarın her şeyden önce yabancı bir kitleye bunları anlatmak istediğini tartışmaktadır; Capo (1976-77: 402). Fakat kronik yazarının yalnızca Venedik vatandaşları için özür amacıyla yazmış olması da mümkündür.

ideal bir toplumu temsil ettiğini göstermeyi hedeflemiştir.⁷³ XII. ve XIII. yüzyılın erken dönem Venedik tarihinin bu şekilde anlatımı ya hiçbir şekilde bulunmamaktadır ya da *Historia ducum Venetorum*'dan sonra yazılan Geç Orta Çağ Venedik kroniklerinde güçlü bir şekilde sunulmamaktadır. Bu durum çalışmanın orijinalliğini ve XIV. yüzyıl Venedikli soyluların Venedik'in IV. Haçlı Seferi'nden sonra kazandığı yeni konumunu korumak adına geçmişi inşa etmek için ne kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Kaynaklar

Ana Kaynaklar

- Annales Venetici breves*. 1999. In *Testi storici veneziani (XI–XIII secolo)*. L. A. Berto, ed. Padua: Cleup.
- Cerbanus. 1895. *Translatio mirifici Martyris Isidori a Chio insula in civitatem venetam (Iun. 1125)*. In *Recueil des Historiens des Croisades, Historiens occidentaux*, vol. 5. Paris: Imprimerie royale.
- Cronaca "A latina": Cronaca veneziana del 1343*. 2004. C. Negri di Montenegro, ed. Spoleto: Centro italiano di studi sull'alto Medioevo.
- Cronica di Venexia detta di Enrico Dandolo: Origini–1362*. 2010. R. Pesce, ed. Venice: Centro Cicogna.
- Dandolo, Andrea. 1938–58. *Chronica per extensum descripta*. E. Pastorello, ed. *Rerum Italicarum Scriptores, series secunda* 12. Bologna: Zanichelli.
- Geoffrey of Villehardouin. 1938–39. *La conquête de Constantinople*. E. Faral, ed. Paris: Les Belles Lettres.
- Historia ducum Veneticorum*. 1883. H. Simonsfeld, ed. *Monumenta Germaniae Historica. Scriptores* 14. Hannover: Hahn. 72–97.
- Historia ducum Venetorum*. 1999. In *Testi storici veneziani (XI–XIII secolo)*. L. A. Berto, ed. Padua: Cleup. 1–85.
- John the Deacon. 1999. *Istoria Veneticorum*. L. A. Berto, ed. Istituto storico italiano per il Medioevo. Fonti per la Storia dell'Italia medievale. Storici italiani dal Cinquecento al Millecinquecento ad uso delle scuole 2. Bologna: Zanichelli.
- Le Liber de Raymond d'Aguilers*. 1969. Eds. J. H. Hill and L. L. Hill. Paris: Geuthner.
- Martin da Canal. 1973. *Les estoires de Venise: Cronaca veneziana in lingua francese dalle origini al 1275*. A. Limentani, ed. Florence: Olschki.

⁷³ Sonraki yüzyıllarda Venedik miti en önemli kısımlardan biri olacaktır. Buna dair ilgili kaynakça için bkz. Grubb (1986) ve Rossand (2005).

_____. 2009. *Les estoires de Venise*. L. K. Morreale, trans. Padua: Unipress.
Origo Civitatum Italiae seu Venetiarum, Chronicon Altinate et Chronicon Gradense. 1933. R. Cessi, ed. Fonti per la storia d'Italia. Rome: Istituto Storico Italiano per il Medioevo.

Robert of Clari. 1924. *La conquête de Constantinople*. P. Lauer, ed. Paris: Les Belles Lettres.

Rolandinus. 2004. *Vita e morte di Ezzelino da Romano*. F. Fiorese, ed. Milan: Fondazione Valla. *Venetiarum historia vulgo Pietro Iustiniano Iustiniani filio adiudicata*. 1964. R. Cessi and F. Bennato, eds. Venice: Deputazione per la Storia patria per le Venezie

William of Tyre. 1986. *Chronicon*. R. B. C. Huygens, ed. *Corpus Christianorum, Continuatio Mediaevalis* 63–63a. Turnhout: Brepols.

Telif Eserler

Airaldi, Gabriella and Benjamin Kedar, eds. 1986. *I comuni italiani nel regno crociato di Gerusalemme*. Genua: Università di Genova. Istituto di Medievistica.

Angold, Michael. 2003. *The Fourth Crusade*. Harlow: Longman.

_____. 2007. "The Venetian Chronicles and Archives as Sources for the History of Byzantium and the Crusades (992–1204)." In Mary Whitby, ed., *Byzantines and Crusaders in Non-Greek Sources, 1025–1204*. Oxford: Oxford University Press. 59–94.

Arnaldi, Girolamo and Lidia Capo. 1976. "I cronisti di Venezia e della marca trevigiana dalle origini alla fine del secolo XIII." In Girolamo Arnaldi and Gianfranco Folena, eds., *Storia della cultura veneta. Dalle origini al Trecento*. Vicenza: Neri Pozza. 387-423.

Bellomo, Elena. 2009. "The First Crusade and the Latin East as seen from Venice: The Account of the *Translatio Sancti Nicolai*." *Early Medieval Europe* 17.4: 420–43.

Berto, Luigi Andrea. 2013a. *The Political and Social Vocabulary of John the Deacon's "Istoria Veneticorum"*. Turnhout: Brepols.

_____. 2013b. "Venetia (Venice): Its Formation and Meaning in the Middle Ages." *NeMLA Italian Studies* 35: 1–7.

_____. 2014. "The Image of the Byzantines in Early Medieval Southern Italy: The Viewpoint of the Chroniclers of the Lombards (Ninth to Tenth Centuries) and Normans (Eleventh Century)." *Mediterranean Studies* 22.1: 1–37.

Capitani, Ovidio. 1964. "Motivi e momenti di storiografia medioevale italiana: secoli V–XIV." In *Nuove questioni di storia medioevale*. Milan: Marzorati. 729–800.

Capo, Lidia. 1976–77. "Rassegna di studi sulla cronachistica veneziana." *Bullettino dell'Istituto storico italiano per il Medio Evo* 86: 387–431.

- Carile, Antonio. 1969. *La cronachistica veneziana (secoli XIII–XVI) di fronte alla spartizione della Romania nel 1204*. Florence: Olschki.
- _____. 1974. "Federico Barbarossa, i Veneziani e l'assedio di Ancona del 1173. Contributo alla storia politica e sociale della città nel secolo XII." *Studi Veneziani* 16: 3–31.
- _____. 1976. "Le origini di Venezia nella tradizione storiografica." In Girolamo Arnaldi and Gianfranco Folena, eds., *Storia della cultura veneta. Dalle origini al Trecento*. Vicenza: Neri Pozza. 135–66.
- Castagnetti, Andrea. 1995. "Il primo comune." In Cracco and Ortalli, eds., 81–130.
- Chiesa, Paolo. 1995. "Ladri di reliquie a Costantinopoli durante la Quarta Crociata: La traslazione a Venezia del corpo di Simeone profeta." *Studi medievali* 36: 431–59.
- Cracco, Giorgio. 1967. *Società e stato nel Medioevo veneziano (secoli XII–XIV)*. Florence: Olschki.
- _____. 1970. "Il pensiero storico di fronte ai problemi del comune veneziano." In Agostino Pertusi, ed., *La storiografia veneziana fino al secolo XVI. Aspetti e problemi*. Florence: Olschki. 45–74.
- _____. 1986. "Dandolo, Enrico (duca)." In Alberto Maria Ghisalberti, ed., *Dizionario Biografico degli Italiani*, vol. 32. Rome: Istituto dell'Enciclopedia italiana. 450–58.
- Cracco, Giorgio and Gherardo Ortalli, eds. 1995. *Storia di Venezia*, vol. 2: *L'età del comune*. Italiana.
- Dale, Sharon, Alison Williams Lewin, and Duane J. Osheim. 2007. *Chronicling History: Chroniclers and Historians in Medieval and Renaissance Italy*. University Park: Pennsylvania State University Press.
- Fees, Irmgard. 1988. *Reichtum und Macht im mittelalterlichen Venedig: Die Familie Ziani*. Tübingen: Max Niemeyer.
- Flori, Jean. 2004. "Quelques aspects de la propagande anti-byzantine dans les sources occidentales de la première croisade." In Damien Coulon, Catherine Otten-Froux, Paule Pagès, Dominique Valérian, eds., *Chemins d'Outre-Mer: Etudes d'histoire sur la Méditerranée médiévale offertes à Michel Balard*. Paris: Publications de la Sorbonne. 333–44.
- Fortini Brown, Patricia. 1996. *Venice & Antiquity: The Venetian Sense of the Past*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Grubb, James. 1986. "When Myths Lose Power: Four Decades of Venetian Historiography." *Journal of Modern History* 58.1: 43–94.
- Jotischky, Andrew. 2001. "The Frankish Encounter with the Greek Orthodox in the Crusader States." In Michael Gervers and James M. Powell, eds., *Tolerance and Intolerance: Social Conflict in the Age of the Crusades*. Syracuse, NY: Syracuse University Press. 100–117.

- Lane, Frederic. 1973. *Venice: A Maritime Republic*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Lupoi, Maurizio. 2000. *The Origins of the European Legal Order*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Madden, Thomas. 2003. *Enrico Dandolo & the Rise of Venice*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- _____.2012a. "Alexander III and Venice." In Peter D. Clarke and Anne J. Duggan, eds., *Pope Alexander III (1159–1181): The Art of Survival*. Farnham, UK: Ashgate. 315–40.
- _____.2012b. "The Venetian Version of the Fourth Crusade: Memory and the Conquest of Constantinople in Medieval Venice." *Speculum* 87: 311–44.
- Marin, Serban. 2004. "Dominus quartae partis et dimidia totius imperii Romaniae: The Fourth Crusade and the Dogal Title in the Venetian Chronicles' Representation." *Quaderni della Casa Romana di Venezia* 3: 119–50.
- _____.2008. "Between Justification and Glory: The Venetian Chronicles' View of the Fourth Crusade." In Thomas Madden, ed., *The Fourth Crusade: Event, Aftermath, and Perceptions*. Aldershot, UK: Ashgate. 113–22.
- _____.2010. "Some Considerations Regarding *Historia ducum Venetorum*." *Transylvanian Review* 19: 9–28.
- Ortalli, Gherardo. 1992. "Il ducato e la 'civitas Rivoalti': tra carolingi, bizantini e sassoni." In Lelia Cracco-Ruggini et al., eds., *Storia di Venezia*, vol. 1. *Origini-Età ducale*. Rome: Istituto dell'Enciclopedia Italiana. 725–90.
- _____.1995. "I cronisti e la determinazione di Venezia città." In Cracco and Ortalli, eds., 761–82.
- Perry, David. 2015. *Sacred Plunder: Venice and the Aftermath of the Fourth Crusade*. University Park: Pennsylvania State University Press.
- Pozza, Marco. 1986. "Venezia e il regno di Gerusalemme dagli Svevi agli Angioini." In Airaldi and Kedar, eds. 351–96.
- Queller, Donald and Irene Katele. 1986. "Venice and the Conquest of the Latin Kingdom of Jerusalem." *Studi Veneziani* 12: 15–43.
- Queller, Donald and Thomas Madden. 1997. *The Fourth Crusade: The Conquest of Constantinople*. 2nd ed. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Raccagni, Gianluca. 2010. *The Lombard League, 1167–1225*. Oxford: Oxford University Press.
- Raines, Dorit. 1998. "Alle origini dell'archivio politico del patriziato: la cronaca 'di consultazione' veneziana nei secoli XIV–XV." *Archivio Veneto* 150: 5–57.
- Rando, Daniela. 1994. *Una Chiesa di frontiera: Le istituzioni ecclesiastiche veneziane nei secoli VI–XII*. Bologna:Il Mulino.

- Ravegnani, Giorgio. 1995a. "Tra i due imperi. L'affermazione politica nel XII secolo." In Cracco and Ortalli, eds., 33-79.
- _____.1995b. "La Romània veneziana." In Cracco and Ortalli, eds., 183-231.
- Riley-Smith, Jonathan. 1986. "The Venetian Crusade of 1122-1124." In Airalidi and Kedar, eds.337-50.
- Rösch, Gerhard. 1995. "Lo sviluppo mercantile." In Cracco and Ortalli, eds., 131-51.
- Saint-Guillain, Guillaume. 2011. "Tales of San Marco: Venetian Historiography and Thirteenth-Century Byzantine Prosopography." In Judith Herrin and Guillaume Saint-Guillain, eds., *Identities and Allegiances in the Eastern Mediterranean after 1204*. Farnham, UK: Ashgate. 265-90.
- Stephenson, Paul. 2000. *Byzantium's Balkan Frontier: A Political Study of the Northern Balkans, 900-1204*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wickham, Christopher. 1991. "The Sense of the Past in Italian Communal Narratives." In Paul Magdalino, ed., *The Perception of the Past in Twelfth-Century Europe*. London: Hambledon. 173-89.